

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Назарій Миколайович ТАТАРИН,

*кандидат юридичних наук, заступник
начальника відділу комплектування апарату
управління комплектування Департаменту
персоналу Міністерства внутрішніх справ
<http://orcid.org/0000-0002-3888-2104>*

Під час здійснення наукового дослідження організації та планування розслідування кримінальних правопорушень варто керуватися як подвійним об'єктом криміналістичної науки, так і її подвійною природою.

Так, слідча діяльність є багатоаспектною складною динамічною системою, яка представлена взаємозалежними елементами, об'єднаними спільною метою. При цьому організація та планування розслідування кримінальних правопорушень є одним із аспектом слідчої діяльності, реалізація якого спрямована на забезпечення ефективності такої діяльності й її оптимізацію. Тому, здійснюючи концептуальний аналіз організації та планування розслідування кримінальних правопорушень як об'єкту криміналістичного дослідження, слід звернути увагу на їх місце в системі слідчої діяльності та призначення.

С.С. Чернявський, досліджуючи концептуальні засади комплексної методики розслідування фінансового шахрайства, слушно наголошує, що «ефективне розслідування злочинів неможливе без раціональної організації цієї діяльності, що передбачає обрання оптимальних методів одержання доказової інформації у межах встановлених законом процедур та з урахуванням особливостей механізму слідоутворення» [1, с. 177].

М. Верховен, Б. ван Гестель організацію розслідування кримінальних правопорушень зводять до «стратегії поліцейського розслідування», яка характеризується вибором оптимального напрямку та способів доказування з урахуванням ризиків такого вибору. Приміром, учені на прикладі чотирьох масштабних поліцейських розслідувань справ про діяльність злочинних груп з торгівлі людьми, які діяли в амстердамській вітрині проституції. Як указують, науковці «незважаючи на те, що різні розслідування нелегко порівнювати та неможливо визначити єдину «найкращу» стратегію, порівняння показує, що деякі варіанти чи рішення містять великі можливості або великі ризики щодо успішного розслідування та судового переслідування торгівлі людьми. Це стосується, наприклад, вибору залучення місцевих слідчих служб (районної міліції) або вибору короткострокових чи, залежно від обставин, більш тривалих розслідувань» [2, с. 148–164].

Л. Гарікано, П. Хетон розглядають організацію діяльності підрозділів поліції з розслідування та доказування в нерозривному зв'язку з інформаційними технологіями та продуктивністю. Зокрема, науковці досліджують «взаємозв'язок між інформаційними технологіями (ІТ),

продуктивністю та організацією, використовуючи новий набір панельних даних відділів поліції». При цьому вона підкреслюють, що «збільшення ІТ не пов'язане зі зниженням рівня злочинності, підвищенням рівня розкриття чи іншими показниками продуктивності, а обчислювальна технологія, яка збільшує кількість зареєстрованих злочинів, фактично створює видимість нижчої продуктивності. <...> Однак інвестиції в ІТ пов'язані з підвищенням продуктивності, якщо вони доповнюються певними організаційними та управлінськими практиками» [3, с. 167–201].

Дж.В. Койн, П. Бел визначають сутність і особливості розслідування кримінальних правопорушень, а саме такого їх різновиду як транснаціональна організована злочинність (далі – ТОЗ). Учені вказують, що правоохоронні органи розробляють «стратегії виявлення, знищення та запобігання». Більше того, вони акцентують увагу на тому, що впливає на формування та вибір відповідної стратегії розслідування трансформація ролі поліції «зі спрощеного реагування та правоохоронної діяльності на управління ризиками для безпеки людини». Тобто пріоритетним напрямом організації розслідування кримінальних правопорушень, зокрема ТОЗ, є стратегічна розвідка, за якої «розвідувальні дані можна використовувати для зменшення впливу стратегічної несподіванки від еволюції кримінальних загроз і зміни навколишнього середовища» [4, с. 60–78].

Аналіз наведених вище позицій науковців до визначення ролі організації та планування досудового розслідування кримінальних правопорушень показує, що вказана проблематика є актуальною та розглядається як вибір стратегії діяльності уповноваженими суб'єктами заради мінімізації впливу різного роду ризиків на результативність слідчої діяльності. При цьому варто зауважити, що, не дивлячись на значну розробленість проблематики криміналістичного забезпечення й оптимізації розслідування кримінальних правопорушень, по сьогодні дискусійним залишається питання співвідношення понять «організація розслідування» та «планування розслідування». Предметом дискусії є як елементи організації та планування розслідування, так і пріоритетність кожної з діяльності.

На нашу думку, при визначенні організації та планування розслідування кримінальних правопорушень як об'єкта криміналістичного дослідження варто керуватися «технологічною функцією криміналістики». Тобто вказані категорії слід визначати як невід'ємну складову слідчої діяльності, якій притаманні закономірності, зумовлені багатьма чинниками:

– нормативно-правовою регламентацією діяльності органів досудового розслідування, інших правоохоронних, наглядових і судових органів, судово-експертних установ, зокрема в частині здійснення кримінального провадження;

- завданнями кримінального провадження та криміналістичної науки;
- наявними силами, засобами та методами її реалізації;
- рівнем і особливостями кримінальної протиправної діяльності;

– наявністю і змістом досягнень в інших галузях знань і можливістю їх адаптації до потреб діяльності з виявлення, розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Також варто вказати, що з позиції об'єкту криміналістичного дослідження організацію та планування розслідування кримінальних правопорушень слід розглядати не тільки як невід'ємний елемент слідчої діяльності, а й як складову криміналістичного забезпечення розслідування.

Отже, організація та планування розслідування кримінальних правопорушень як об'єкт наукового дослідження – це елемент багатоаспектної складної динамічної системи «слідча діяльність», реалізація якого спрямована на криміналістичне забезпечення розслідування з метою виконання завдань кримінального провадження та забезпечення ефективності професійної діяльності уповноважених суб'єктів (прокурорів, слідчих, дізнавачів, детективів, слідчих суддів, судів).

Список використаних джерел:

1. Чернявський С.С. Концептуальні засади комплексної методики розслідування фінансового шахрайства. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2009. № 4. С. 177–183.
2. Verhoeven, M., van Gestel, B. (2011). Human trafficking and criminal investigation strategies in the Amsterdam Red Light District. *Trends Organ Crim*, 14, 148–164. <https://doi.org/10.1007/s12117-011-9126-0>.
3. Garicano, Luis and Heaton, Paul. (2010). Information Technology, Organization, and Productivity in the Public Sector: Evidence from Police Departments. *Journal of Labor Economics*, 28 (1), 167–201. <https://doi.org/10.1086/649844>.
4. John William Coyne, Peter Bell. (2011). The role of strategic intelligence in anticipating transnational organised crime: A literary review. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 39 (1), 60–78. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2011.02.003>.